

prof. dr hab. Ryszard Minkiewicz
Wydział Wokalno-Aktorski
Akademii Muzycznej im. S. Moniuszki
w Gdańsku

Karczemki 26 marca 2021 r.

Recenzja pracy doktorskiej mgr Piotra Maciejowskiego, na którą składają się:

dysertacja zatytułowana

Niemieckojęzyczna liryka wokalna przełomu XIX i XX wieku na przykładzie pieśni Alexandra von Zemlinskiego ,oraz płyta CD zawierająca nagranie wybranych pieśni tego kompozytora.

Praca i nagranie powstały pod opieką prof. dr hab. Jerzego Knetiga

Zleceniodawca recenzji

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie, pismo Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej UMFC prof. dr hab. Pawła Łukaszewskiego z dnia 27 stycznia 2021r. informujące o powierzeniu mi funkcji recenzenta w w/w postępowaniu. Zlecenie podjęto na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku, *O stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U. z 2017, poz. 1789), Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018r. (Dz. U. z 2018 r., poz. 261) *w sprawie szczególnego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniach habilitacyjnych oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora*, oraz art. 179 ust 1 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. *Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669).

Do nadesłanego mi, przez przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej prof. dr hab. Pawła Łukaszewskiego pisma, została dołączona następująca dokumentacja:

1. kopia podania mgr Piotra Maciejowskiego do Dziekana Wydziału Wokalno-Aktorskiego UMFC w Warszawie z prośbą o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora sztuk muzycznych,
2. kwestionariusz osobowy,
3. kopia dyplomu ukończenia studiów II st. na kierunku wokalistyka specjalność *Śpiew solowy* w Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu,
4. materiały potwierdzające działalność artystyczną kandydata do stopnia doktora w tym wykaz koncertów, spektakli operowych, stypendiów, nagród, kopie plakatów i programów, opinie, dyplomy ect..

Podstawowe dane o kandydacie

Pan mgr Piotr Maria Maciejowski jest absolwentem zarówno studiów I st., jak i II st. Wydziału Wokalno-Aktorskiego Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu. Śpiew solowy studiował w klasie prof. dr hab. Wojciecha Maciejowskiego, wieńcząc obydwie poziomy studiów dyplomami z wyróżnieniem. W czasie studiów skorzystał z możliwości wzięcia udziału w programie międzynarodowej mobilności edukacyjnej *ERASMUS* i studiował w *Conservatorio di Musica Giuseppe Verdi* w Mediolanie. W 2014 roku rozpoczął stałą współpracę z Teatrem Wielkim Opery Narodowej w Warszawie w charakterze solisty śpiewaka. W 2016 roku rozpoczął studia doktoranckie na Wydziale Wokalno-Aktorskim Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, w klasie śpiewu solowego prof. dr hab. Jerzego Knetiga.

Mgr Piotr Maciejowski jest laureatem nagród i wyróżnień. Między innymi:

- II miejsce na Międzynarodowym Konkursie Wokalnym *Juventus Canti* w Varable 14 maja 2014 r.,
- nagroda Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 05 maja 2014r.,
- stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 10 grudnia 2014r.,
- pierwsze wyróżnienie oraz dwie nagrody specjalne na V Konkursie Wokalnym im. I. J. Paderewskiego w Bydgoszczy 13 grudnia 2015 r.,

- drugie miejsce oraz nagroda specjalna na VII Konkursie Pieśni i arii im. Karola Kurpińskiego we Włoszakowicach 06 maja 2017r..

Jako młody, dopiero rozpoczynający karierę artystyczną wokalista, ma już na swoim koncie udział w wielu koncertach i spektaklach operowych. Śpiewał między innymi w Filharmonii Poznańskiej im. T. Szeligowskiego, Filharmonii Opolskiej im J. Elsnera, w Studio Koncertowym Polskiego Radia w Warszawie, w Teatrze Wielkim Opery Narodowej w Warszawie, w Teatrze Wielkim im. S. Moniuszki w Poznaniu, Oper Frankfurt, Prinzregenten-Theater w Monachium.

Mgr Piotr Maciejowski nie stroni także od śpiewu zespołowego. Jako członek *EuropaChorAkademie* wziął udział w tournée koncertowym, w czasie którego wykonywał *Moses und Aron* Arnolda Schönberga w Filharmonii Berlińskiej, w *Teatro Real* w Madrycie, w *KKL Luzern*, w Parlamencie Europejskim w Strasburgu. W 2014 roku wziął udział w nagraniu *Requiem d-moll* W. A. Mozarta pod dyrekcją Jerzego Maksymiuka, dla potrzeb Polskiego Radia. Współpracował z takimi dyrygentami jak: Grzegorz Nowak, Andriy Jurkevych, Michał Klauza, Marcin Sompoliński, Ewa Strusińska. Swojej umiejętności i wiedzę wokalną doskonalił na kursach mistrzowskich prowadzonych przez Neila Schiccofa, Eytana Pessena, Matthiasa Rexrotha, Izabelę Kłosińską, Urszulę Kryger, Jerzego Marchwińskiego i innych.

Ten młody artysta ma w swoim repertuarze oratoryjnym kompozycje:

- J.S. Bacha -Ewangelista w *Pasji wg Św. Jana*,
- J. Haydna – *Stworzenie świata*,
- W. A. Mozarta – *Requiem d-moll*, *Msza C- dur*, *Liraniae lauretanae D-dur*, *Msza c-moll*,
- Fr. Schuberta - *Msza nr 2 G- dur*,
- A. Ramirez - *Missa Criolla*.

Na scenie operowej wykonywał wiele mniejszych i większych partii przeznaczonych z reguły dla tenora lirycznego. Wiodące partie z repertuaru mgr Piotra Maciejowskiego to:

- Almaviva - w *Cyruliku Sewilskim* G. Rossiniego,
- Tamino - w *Czarodziejskim Flecie* W. A. Mozarta.

Kandydat do stopnia doktora ma w swoim repertuarze wiele pieśni. Z przedstawionej dokumentacji wynika, iż wykonywał kompozycje z zakresu kameralistyki wokalne takich kompozytorów jak Fr. Chopin, I. J. Paderewski, K. Kurpiński, K. Szymanowski, M. Weinberg. Umiłowanie liryki wokalne, jakie charakteryzuje tego młodego artystę, znalazło swoje ucieleśnienie w dysertacji, która jest przedmiotem niniejszej recenzji.

Ocena dzieła artystycznego

Podstawą postępowania o nadanie stopnia doktora mgr Piotrowi Maciejowskiemu jest dzieło artystyczne, płyta CD, na które składają się następujące kompozycje:

1. *Heilige Nacht* op.2
2. *Altdeutsches Minnelied* op.2
3. *Schlaf nur ein!* op.5
4. *Unter blühenden Bäumen* op.5
5. *Da waren zwei Kinder* op.7
6. *Entbietung* op.7
7. *Meeraugen* op.7
8. *Irmelin Rose* op.7
9. *Sonntag* op.7
10. *Sommer* op.27
11. *Der Wind des Herbstes* op.27
12. *Gib ein Lied mir wieder* op.27
13. *Wandrer's Nachtlid* op.27

Wskazane pieśni pochodzą ze zbiorów *Lieder* op.2, *Gesänge* op.5, *Irmelin Rose und andere Gesänge* op.7, *Zwölf Lieder* op.27 Alexandra von Zemlinskiego. Wybrane przez doktoranta pieśni, z różnych opusów kompozytora, ilustrują etapy ewolucji jego muzycznego języka.

Opisując dzieło przedstawione do recenzji nie sposób pominąć współtwórców tej interpretacji – pianistów. Partię akompaniamentu realizowali Pan Aleksander Teliga – pieśni z opusu 2 i 5, oraz Pani Joanna Laszczkowska – pieśni z op 7 i 27. Realizatorami nagrań byli odpowiednio Pan Michał Polański i Michał Łaszewicz. Na końcu pracy odnajdujemy opis dzieła artystycznego, ale niestety nie jest on kompletny. Brak w pracy informacji na temat daty powstania nagrań i studia w którym ich dokonano. Informacje dotyczące realizacji płyty są rozporoszone. Na przykład wiadomości dotyczące miejsc, gdzie odbyły się rejestracje odnajdujemy we wstępie.

Słuchając interpretacji zamieszczonych na płycie, nie sposób nie poddać się urokowi barwy głosu śpiewaka. Pan mgr Piotr Maciejowski włada głosem tenorowym o jasnej, bogatej barwie. Swobodnie porusza się w obrębie całej skali, zachowując pełnię kontroli nad głosem. Cechą charakterystyczną kolorystyki głosu tego śpiewaka, jest dość gęsta vibracja w dynamice *forte*, nie wpływająca negatywnie na intonację. Artysta posiada umiejętność panowania nad nią, czego wyrazem jest częste stosowanie dźwięków zaczynających się *senza vibrato*, by po wzmocnieniu dynamicznym nadać im formę zwibrowaną (patrz pieśń *Schlaf nur ein* op.2 na słowach refrenu ...Schlaf nur ein...). Zastosowanie w tych miejscach wspomnianego efektu „zamrożenia dźwięku” jest rozwiązaniem bardzo ciekawym.

Mgr P. Maciejowski, to artysta dysponujący bardzo dobrym warształtem wokalným. Jego cechą dystynktywną jest wrażliwość na jakość dźwięku. Kreuje swoje interpretacje w oparciu o dbałość nienaganności prowadzenia głosu. Buduje je z uwagą, by nadmierna, przerysowana emocjonalność wykonawcza nie wpłynęła negatywnie na emisję głosu, co zmieniłoby ostateczny efekt artystyczny. W opinii piszącego te słowa, takie podejście do kształtowania wypowiedzi artystycznej zbliża młodego artystę do tradycji *niemieckiej szkoły wokalnej*.

W aspekcie tworzenia indywidualnej kreacji formy utworu, zauważalna jest troska o przekazanie tekstu poetyckiego, jego sensu emocjonalnego wykorzystująca czytelną artykulację niemieckiej poezji. Perfekcyjna dykcja, nie zaburza swoją nadgorliwością atmosfery kompozycji. Artysta nie obawia się zastosowania środków z pogranicza *quasi parlando* dla podkreślenia znaczenia słów.

Przedstawiony wybór pieśni ilustruje ewolucję języka muzycznego A. Zemlinskiego - od postbrahmsowskiego typu melodyki po pełne dysanonsowości kompozycje z opusu 27.

Zarówno w jednych jak i w drugich wokalista porusza się swobodnie z precyzyjną intonacją. W przypadku takiego zestawu pieśni, będącego odwzorowaniem rozwoju stylistyki muzycznej kompozytora, trudno mówić o jakiejś makroformie, a tym bardziej żądać jej realizacji od wykonawcy.

Płyta, która jest owocem pracy solisty z dwoma pianistami, a także z dwoma różnymi realizatorami nagrań, stanowi jednolitą artystycznie i akustycznie całość.

Ocena części pisemnej pracy doktorskiej

Praca poprawnie skonstruowana pod względem metodologicznym składa się z trzech rozdziałów poprzedzonych wstępem i zwieńczonych zakończeniem. W tekście wprowadzającym odnajdujemy szczegółowy opis pracy, zastosowanych metod badawczych, ocenę polskiej literatury tematu, wyłuszczenie celu dysertacji. Autor oparł swoje rozważania na bogatej bibliografii, w której znajduje się wiele pozycji niemiecko i anglojęzycznych. Są w niej wydawnictwa encyklopedyczne, monografie, artykuły, źródła nutowe i internetowe. Należy podkreślić, że wszystkie materiały źródłowe, jak i teksty poezji tłumaczone były przez samego doktoranta. Przed przystąpieniem do analizy części pisemnej dysertacji, autor niniejszej recenzji pragnie ze szczególną siłą podkreślić jakość wypowiedzi Pana mgr P. Maciejowskiego pod względem użytego w tej pracy języka. Poprawność formułowanych myśli znajduje swoje ucieleśnienie w pięknej językowo formie. Styl narracji doktoranta oparty jest na klarowności przekazu, lekki i zrozumiały powoduje, że pracę tę czyta się z dużą przyjemnością.

Rozdział pierwszy to esej będący ciekawym opisem przekształceń jakie dokonywały się w muzyce europejskiej na przełomie XIX i XX wieku. Autor syntetyzuje zachodzące procesy z perspektywy nie tylko historycznej, ale także z punktu widzenia podstawowych zjawisk stylistycznych towarzyszących tym zmianom. Poddaje analizie wpływy kulturowe, filozoficzne i literackie na twórczość kompozytorów związanych z muzycznym środowiskiem Wiednia przełomu wieków. Swoje rozważania o roli i jakości formy pieśni rozszerza na cały niemiecki krąg kulturowy, rozpoczynając od pierwszego zbioru uznanego za cykl pieśni *An die ferne Geliebte* L. v. Beethovena, a kończąc na dwudziestowiecznych pieśniach A. Schönberga.

Rozdział drugi to szczegółowa biografia kompozytora. Ze względu na unikatowość podjętego tematu i niepopularność twórczości A. Zemlinskiego w Polsce, omawiana praca staje się pierwszą, w naszym środowisku muzycznym, dotyczącą tego twórcy. Ilość wiedzy zawartej w rozdziale drugim, nadaje tej pracy charakter źródłowy. Sam doktorant stwierdził, że poświęcił wiele uwagi temu rozdziałowi, by przekazać polskiemu czytelnikowi maksimum informacji na ten temat.

Głównym – trzecim rozdziałem tej dysertacji jest *Analiza wybranych pieśni Alexandra Zemlinskiego*. Autor dokonuje jej z perspektywy praktyka wykonawcy, zwracając uwagę na te problemy, z którymi spotka się ich przyszły interpretator. Nie oznacza to jednak, że autor nie zamieszcza rozważań na temat typowych dla analizy formy muzycznej aspektów. Wręcz odwrotnie poznajemy doktoranta, jako wnikliwego i spostrzegawczego analityka, formułującego wnioski o charakterze uniwersalnym. Bada zależność kształtu warstwy muzycznej od kształtu poezji, od jej inspirującego charakteru.

W pracy niestety nie odnaleziono szczegółowego uzasadnienia wyboru tych, a nie innych pieśni popierających tezy badawcze autora, po za wcześniej zacytowanym stwierdzeniem, że ilustrują one rozwój stylistyki i warsztatu kompozytorskiego A. Zemlinskiego. Szkoda, że selekcja ta mimo, że reprezentatywna, nie została szczegółowo uargumentowana.

Każdy z podrozdziałów poprzedzony jest zacytowaniem słów wiersza, do których powstała pieśń wraz z ich, dokonany osobiście przez doktoranta, tłumaczeniem. Autor nie obawia się formułować krytycznych uwag dotyczących techniki kompozytorskiej A. Zemlinskiego. Z wiedzą wskazuje niedoskonałości jego wczesnych kompozycji. Opisuje cechy opusu 2-go i 5-ego, które sprawiają, że te, z pozoru łatwe na pierwszy rzut oka pieśni, okazują się trudne dla niedoświadczonych wykonawców. Ten sceptyczny, daleki od krytykanctwa stosunek mgr P. Maciejowskiego do materii dźwiękowej, świadczy o świadomości i wiedzy artysty. W opinii autora niniejszej recenzji, cechy te są dowodem samodzielności twórczej.

Pisemną część dysertacji doktorskiej wieńczy tekst, w którym autor dokonuje podsumowania wniosków.

Reasumując, pragnę podkreślić, iż praca napisana jest z dużą znajomością tematu oraz techniki analizy muzycznej i literackiej. Dowodzi wielkiej świadomości autora, jego

niezależności w formułowaniu wniosków. Jako jedna z pierwszych publikacji dotyczących życia i twórczości A. Zemlinskiego w Polsce, staje się podstawowym źródłem wiedzy na ten temat. Jej wartość podnoszą autorskie rozważania na temat zjawisk zachodzących w muzyce europejskiej na przełomie XIX i XX wieku. Cennym elementem dla przyszłych interpretatorów tych pieśni, są uwagi dotyczące aspektów wykonawczych. Wcześniejsze wskazanie drobnych problemów wynikających z lektury przedstawionej do oceny dysertacji ma charakter sugestii. Wspomniane potknięcia nie noszą znamion błędów, a przez to nie zaniżają wartości merytorycznej pracy.

KONKLUZJA

Ustawa o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku przewiduje, że: *rozprawa doktorska przygotowana pod opieką promotora powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub artystycznego oraz wykazać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej.* Kierując się tymi wymogami w ocenie dzieła artystycznego i pracy pisemnej tworzących wspólnie dysertację doktorską stwierdzam, iż przedłożone do recenzji nagranie CD - ***Pieśni Alexandra Zemlinskiego***, oraz rozprawa zatytułowana ***Niemieckojęzyczna liryka wokalna przełomu XIX i XX wieku na przykładzie pieśni Alexandra Zemlinskiego***, spełniają ocenie wyżej cytowane obwarowania i predysponują Wysoką Radę Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie do dopuszczenia mgr Piotra Maciejowskiego do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

Stawiam wniosek o jej przyjęcie.

Prof. szt. muz. Ryszard Minkiewicz